

65

Kristofer Kolumbus.

Kristofer Kolumbus

ja

Amerikan Löytö.

Pieni kuwallinen kertomus nuorisolle.

Toimittanut

Tyko Hagman.

Wiipurissa,

Clouberg ja kumpp.

Kristofer Kolumbus.

Kristofer Kolumbus syntyi vuonna 1446 Genuan kaupungissa. Hänen isänsä, köyhä käsityöläinen, pystyi toin tuskin perhettänsä elättämään. Kristofer, joka oli wanhin neljästä lapsesta, osoitti pienestä pitäin halua ja taipumusta pääsemään mainioksi ihmisten kesken ja kuunteli erittäin tarkasti, kun puhuttiin kiitettyjen miesten suurista yrityksistä ja heidän matkoistaan muualla maailmassa. Warsinkin miellytti häntä kertomukset merimatkoista. Niinpä tahtoi Kristoferkin tulla merimieheksi ja kerran komealla laiwalla kyntää kaukaisten merien aaltoja. Lapsena jo oppi hän tietämään mitä manettineulalla tehdään, tuolla pienellä kapi-neella kompassissa, joka näyttää eri ilmasuunnat. Ja tähtitaiwaalla osasi hän erottaa ne pienet walopisteet, jotka vielä siihen aikaan oliwat merimiehen parahimpana oppaana yön aikana wierailla wesillä. Neljäntoista vuoden wanhana tuli poika palwelukseen muutamalle laiwalle. Siellä oli hän niin ahkera, kuuliainen ja kunnollinen, että kaikki häneen pian mieltyiwät. Eikä hän pelännyt rankkaa rajuilmaakaan, ei wihurin winkunaa eikä lakkapäiden laineiden pauhua. Tappeluissakin taisteli hän kuin mies, sillä sen ajan merimatkoilla tuli tämmöistä usein kyllä kysymykseen. Sillä tawoin tuli hänestä kelpo merimies ja sotilas; ja reipas, pulska nuorukainen oli kaikkein lemmikkinä missä ikinä ilmestyikin. Portugalin maassa, jonne hän sittemmin asettui asumaan, otti hän waimokseen erään kelpo merimiehen tyttären. Siellä sai Kristofer myös appi-isänsä luona käsihinsä monta oiwallista karttaa, joista hän opiskeli paljon, siten yhä enemmän walmistuen wastaisia suuria merimatkojaan warten.

Koulussa saa meidän päiwinämme jokainen lapsi oppia että maa on suuri pallo, mutta ennen aikaan tätä ei warmaan tiedettykään. Kolumbus arweli nyt että niin oli asian laita; ja tutkimukset, joita jo hänen appin-sakin oli tehnyt, wahwisti häntä vielä enemmän tässä uskossa. Siihen saakka oliwat kaikki merenkulkijat aina matkustaneet itään päin, päästäk-sensä Indiaan, tuohon rikkaaseen maahan, josta tuotim mauste-tawaroita,

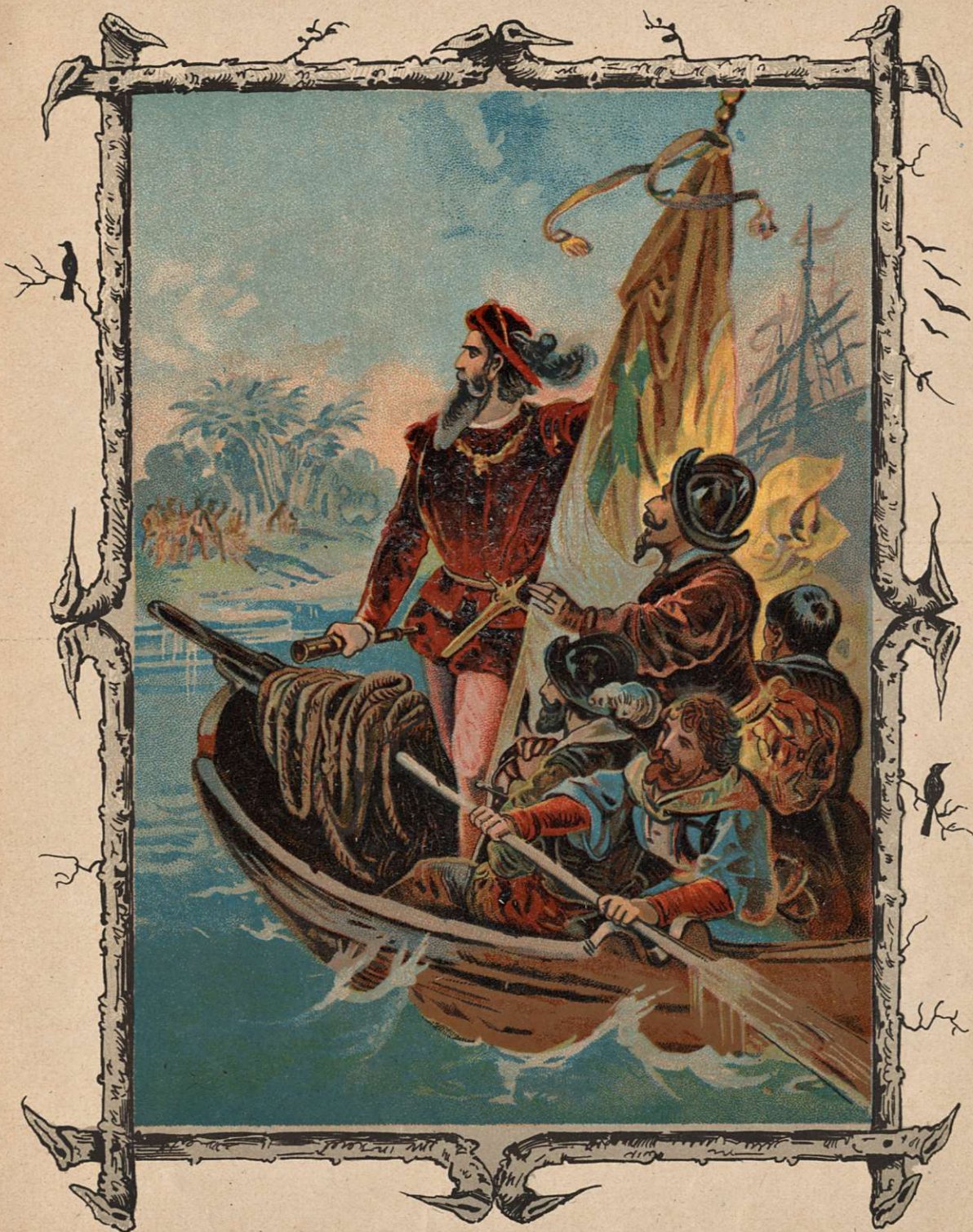

jalokiiviä ja muita kalleuksia sekä kaikellaisia lääkkeitä meidän maan osaan, Eurooppaan. Mutta Kolumbus mietiskeli että — jos maa oli pyöreä kuin pallo — täytyi tietysti päästä Indiaan, vaikka matkusti länteenkin päin. Hän järjesti nyt matkatuumansa tarkemmin, laski mitä yritys tulisi maksamaan ja käwi, kun käwikin, esittämään asiansa Portugalin kuninkaalle ja pyytämään tältä apua. Mutta kuninkaan neuwonantajat waroittivat apua antamasta, ja siinä maassa jäi siis Kolombuksen hanke sikseen. Hän kääntyi nyt syntymäkaupunkinsa Genuan ja sitten Espanjan kuninkaan Ferdinandin ja hänen puolisonsa Isabellan puoleen. Mutta taaskin turhaan. Kauan warottuaan sai Kolumbus Espanjankin howista kieltävän, wastauksen; sillä siitä maasta käytiin paraikaa sotaa muita kansoja vastaan, eikä liikennyt rahaa Kolombuksen tarpeisiin sillä haawaa. Englanti, jolle Kolumbus nyt esitti matkatuumansa, ei siitä laisinkaan piitannut, ja niinkään meni myttyyn toinen yritys Espanjan howissa. Jo oli Kolumbus rupeamaisillaan kaupanhieromisiin Ranskassa, kun wihdoin wiimeinkin hänen ystäväinsä awulla saatiin aikaan sopimus Espanjan kanssa. Kuningatar Isabellaa, näet, Kolombuksen yritys suuresti miellytti. Tämä sai käytettäväkseen pienen laiwaston; ja wälipuhe tehtiin, jonka mukaan hän tulisi olemaan ylipäällikkönä kaikilla merillä, warakuninkaana ja käskynhaltiana kaikissa maissa ja kaikilla saarilla, jotka hän tuolla matkallaan ehkä löytäisi. Sitä paitse saisi hän palkakseen kymmeneksen kaikista tuloista, joita niistä lähtisi.

Palos nimiseen satamaan kokoontui nyt tuo pieni laiwasto. Kahdeksantoista vuotta warottuansa, oli Kolumbus päässyt niin pitkälle, että kolme laiwaa — Marigalanta, Pinta ja Niina — elokuun 3 p:nä 1492 nosti ankkurinsa, purjehtiakseen länteenpäin Indiaan. Ääretön wäkijoukko oli rannalla lähtöä katsomassa, ja ani harwat kai siinä uskoivat tuota rohkeaa retkikuntaa koskaan palaawaksi takaisin.

Kolumbus itse oleskeli suurimmassa laiwassa Marigalantassa, jolla yksinään oli kokonainen kansi. Toiset kaksi oli katettu ainoastaan perästä ja keulasta. Marigalantasta liehui nyt hänen lippunsa. Sitä oli kaikkiaan seurannut 120 miestä. Kanarian saarilla laskettiin muutamaksi päiwäksi maalle parantamaan Pintaa, joka oli hieman rikkoontunut. Sitten taas jatkettiin matkaa.

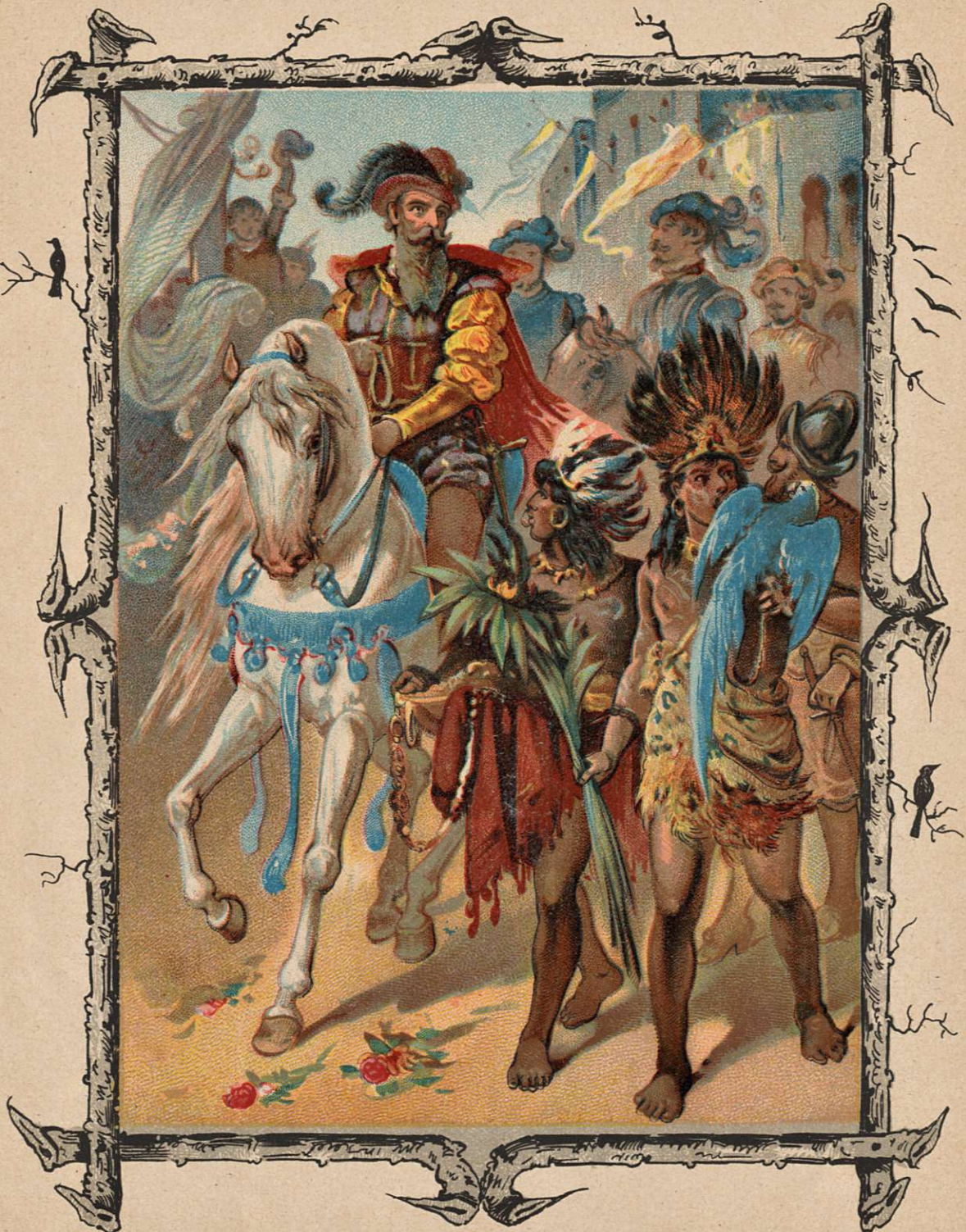
Ja laiwat tuulessa läähöttäin
 Tuoll'yhä lentäwät länteenpäin.
 Toisten nukkuen yöt kenties,
 Kannella seisowi mielen mies.
 Hän silmin walppahin wartioi.
 Ja toiwon siimä salamoi.

Eteenpäin, yhä eteenpäin länteen Kolumbus retkikuntaansa johti. Ja hänen väkensä, joka oli suljettuna kauas pois muusta maailmasta ja nyt seurasi wallan uhkarohkeaa miestä, luottaen yksistään hänen lupauksiinsa, — alkoi vähitellen peljätä. Tyytymättömyyttä ja murinaa syntyi, ja he väittivät jo ettei tästä yrityksestä lähtisi niin mitään. Kolumbus koki tosin rauhoittaa raukenewia sydämiä ja sytyttää heissä uskallusta jälleen. Mutta kauan ei kuitenkaan saattanut kestää enneukuin tämä tila puhkeaisi ihmikapinaan. Kolumbus oli alinomaa toimessa, nukkui ainoastaan hywin vähäsen ja oleskeli itse osan aikaansa mastohäkissä, tähystelläkseen maata, joka ei enää woinut olla kaukana, ja wirittääkseen jälleen omalla esimerkillänsä rohkeutta alakuloisessa miehistössään. Kuitenkin nureksivat tyytymättömät yhä kowemmin, ja pian syttyikin laiwalla julkinen kapina. Muutamat tahtoiwat heittää Kolumbuksen mereen. Waadittiin että hän kääntäisi laiwat taaksepäin ja lähtisi purjehtimaan kotiin. Kolumbus silloin pyysi noita epätoiwoon waipuneita miehiä että he seuraisivat häntä vielä kolme päiwää wain; jos niiden kuluessa ei rupcisi maata näkymään, tahtoi hän noudattaa kapinoitsijain mieltä ja palata takaisin Espanjaan. Tässä toteutui wanha sananlasku: "kun hätä on suurimmallaan on Jumalan apu lähinnä; sillä muutamista lintuparwista ja erityisistä kasweista, joita täällä oli waltameressä, mutta joita muuten tawataan ainoastaan jokiwedessä, huomattiin että maa ihan warmaan oli lähellä. Ja kun pian wedettiin wedestä oksa, jossa oli tuoreita marjoja ja joka tietysti äskettäin oli lähtenyt puusta, silloin muuttui epätoiwoksi oikein raiworiemuksi. Lokakuun 12 p:nä 1492, kaksi tuntia puoliyöstä, ammuttiin Pinta-laiwasta tykinlaukaus. "Maata! maata!" riemuitsi miehistö, ja kapinoitsijat lankesiwat polwilleen päällikkönsä jalkoihin, anoen anteeksi niskoitlemistaan. Illo ylimmillään syleiltiin siinä toinen toistansa, ja sydämmellä ja suulla luwattiin päällikölle uskollisuutta kuolemaan asti. Ja jokainen kiisti Jumalaa, joka nyt oli pelastanut tähänastisista waiwoista ja epätoiwon tuskista. Sinä yönä ei kenkään unta ajatellut. Jokaisen silmät oli auki, jännityksellä tähystellen nousewan aamun koittoa. Kolumbus seisoi mastohäkissä. Illoisen hämmästyksen huudahus käwi hänen huuliltaan, kun hän päiwän sarastaessa näki edessään kauniin wuoriselänteen. Sukkelasti purkautti hän purjeet, ja hiljoilleen läheniwät nyt nuo kolme laiwaa tätä maata ja laskiwat viimein ankkurit. Weneet pantiin wesille, ja osa laiwawäkeä muassaan, soudatti Kolumbus rannalle päin. Ens' kertaa nuo kolme laiwaa nähdessään, juoksiwat löydetyn maan asukkaat rantaan katsellakseen tätä ihmettä; sillä he eiwät woineet muuta luulla kuin että ne muka oli-

wat ylluonnollisia olentoja. Weneiden lähetessä willit kuitenkin tuota pikaa pakenivat metsään. Nyt laske ensimmäinen wene rannalle, ja tähän ensimmäisenä astui Kolumbus. Saatuaan jalkansa maalle, lankesi hän polwilleen, kiittääkseen ilon kyyneleet silmissä Jumalaa pelastuksestansa. Sitten tulivat muut upseerit ja miehistö, ja erityisten juhlatemppeujen kautta julisti nyt Kolumbus tämän maan Espanjan kuningasparin, Ferdinandin ja Isabellan, omaksi. Se oli saarta, kuuluen Bahamasaarten ryhmään. Asukkaat nimittivät sitä Guanahani'ksi; mutta Kolumbus antoi sille nimen San Salwador, se on: "Pyhä Pelastaja." Saari oli hywin hedelmällistä maata, ja sen asukkaat elivät kuin Eedenissä. Ei heidän rauhaansa häirinyt peto-eläimet eikä mikään muukaan. Työtä tekemättään saivat he saaresta kaikki, mitä elannokseen tarvitsivat. — Mutta pian olivat nämä uuden paratiisin asukkaat tointuneet ensimmäisestä hämmästyksestään ja ympäröitsivät nyt Espanjalaisia joita he näkyivät iuulewan jumaloiksi. Kolumbus ja hänen miehensä saivat nyt myöskin katsella näitä ensimmäisiä willejä. Ne olivat pitkäwartista, kaunista kansaa, ihka alastomat paitsi wyötäisistä, joita peitti wäläinen werho. Ainoana koristuksena oli heillä kauniit höyhen-töyhtöt hiuksissa. Iho oli wasken wärinen, heidän ryhtinsä uljas ja jalo. Puhe muistutti eläinten ääntämistä, niin että Espanjalaiset ensimmältä eiwät luulleetkaan heitä ihmisiksi. Järjellisiä ihmisiä olivat he kuitenkin, waikka niin alhaisella siwistyksen kannalla, ettei sowi liian kowasti ihmetellä Espanjalaisten erehystä. Ainoana aseena oli näillä luonnonihmisillä jousi ja nuolet taikka puiset peitset, joiden pää oli warustettu luisella piikillä tai teräwällä piikiwellä; sillä rautaa eiwät tunteneet willit. Kolumbus antoi jakaa heidän keskensä pieniä kulkusia, sormuksia ja kirjawia lasihelmiä, ja huomata woi että moiset pikkukapineet heitä sanomattomasti ilahutti.

Kolumbus uskoi wahvasti että löydetty saari oli Aasian itärannan wesillä ja Indiaa lähellä. Mutta Indian ylistöyistä aarteista hän ei täällä löytänyt niin mitään. Hän näytti asukkaille kultaa, kysyen heiltä mistä tätä metallia saataisiin. Willit wiittasivat etelään, ja nünpä lähti Kolumbus jälleen San Salwador'in saarelta, wiivytyään siellä wiikon päiwät. Laiwat tapasivat nyt tiellään jakson kauniita, hedelmällisiä saaria ja laskivat muutamissa paikoin maallekin. Mutta kysymykseen missä kultaa olisi saatawana wastasivat asujamet yhä wiittaamalla etelään päin, ja purjehtien sitä suuntaa tuli Kolumbus wiimein Kubaan. Tätä saarta arweli hän Japaniksi, joka maa sen aikuisten matkakertomusten mukaan oli maailman mainio jalokiwistään ja helmistään. Retkeläiset purjehtuvat pitkin saaren rannikkoa, huomasivat maan kaikkialla yhtä

kauniiksi ja oliwat wallan ihastuksissaan ihanasta kaswimaailmasta. Asukkaat oliwat Euroopalaisten tullessa paenneet pois rannikolta sisämaahan, jättäen wastarintaa tekemättä pienet majansa wieraiden haltuun.

Wiisi viikkoa wiipyi Kolumbus tällä suurella saarella, etsien kultaa ja jalokiwiä, waikka turhaan. Wihdoin purjehti hän pois Kubalta, yhä wain siinä wakuutuksessa, että se oli Indian mannermaata ja suuntasi nyt kulkunsa kaakkoseen. Mutta warsin pian tuli taasen näkywiin maata, joka isoni isonemistaan ja josta korkeita wuoria ja jyliä metsiä kohosi. Se oli Haiti, ihanimpia saaria maailmassa. Suurella juhllaisuudella julisti sen Kolumbus Espanjan omaksi, antaen sille nimeksi Hispaniola, se on: Pieni Espanja. Pienelle kalliolle istutettiin risti, merkiksi siitä että maa tästä lähin muka oli kristityn kuninkaan suojeluksessa. Tämä maa melkein weti ihanuudessa woiton sitä ennen löydetyistä saarista, ja asukkaatkin kohteliwat wieraita hywin ystäwällisesti. Kolumbus, joka yhä wain luuli olewansa Aasian maanosan rannikolla, mainitsi asujamia Indiaaneiksi ja löydettyjä maita Länsi-Indiaksi; ja nämät oikeastaan perin wäärät nimitykset owat pysyneet meidän päiwiimme saakka. Haiti-saaren Indiaaneja hallitsi päämies eli kuningas, täällä sanottu kazikiksi. Hän oli hywin suopeamielinen ja lupasi hankkia Kolumbukselle kultaa. Pian tulikin Indianeja, tuoden muassaan kulta-jywäsiä ja kulta-paloja, waihtaakseen niitä pieniin kulkusiin ja muihin lelukaluihin, joita he silminnähkäwästi pitiwät suuressa arwossa. Warsin wäleen kehittyi nyt Euroopalaisten ja Indiaanein kesken wilkas waihtokauppa, ja Espanjalaiset kokosiwat suuret aarteet kultaa, joka metalli näkyi Indiaaneilla olewan aiwan arwotonta tawaraa. Kazikilta sai Kolumbus myöskin tietää että naapuri-saaristosta tuli joka wuosi suuret parwet wihollisia, jotka silloin aina weiwät pois ja tappoiwat joukon indiaaneja, syödäkseen sitten lihat suuhunsa. Tämä antoi Kolumbukselle aihetta siirtokunnan perustamiseen Haiti-saarelle. Kaziki kuuli erinomaisella mielihywällä Kolumbuksen yrityksestä ja lupasi myöskin kaikin puolin sitä kannattaa; sillä sitenhän oliwat hänen alamaisensa turwassa wihollisten hyökkäyksiltä, jos nuo ihmeelliset walkoiset ihmiset, jotka wäliputkistaan osasiwat lennättää tappawan salamankin, jäisiwät heidän luoksensa. Aljettiin nyt rakentaa pientä linnoitusta. Suuren holwisuojan päälle salwattiin puinen torni, rakennuksen ympäri kaiwettiin leweä ojanto, ja tämä kaikki suljettiin sitten wahwan paalutuksen sisään. Ahkerat, kelpo Indiaanit auttoiwat Espanjalaisia kaikin woimin. Uutisasukkaiden piti kaikkien asua yhdessä, woidakseen myöskin yhteisesti itseään puolustaa. Tälle ensimmäiselle euroopalaiselle siirtopaikalle pani Kolumbus nimeksi Nawin-

dad (Syntymä), muistoksi Haitilla wietetystä joulu-juhlasta. Sitten miehiä hän pienen linnoituksen 39 Espanjalaisella, antaen heille myöskin johtajan. kehoitti wäkeensä aina elämään sowussa alku-asukkaiden kanssa, wilelemään maata ja tiedustelemaan warsinaista kultalaa, joka Indiaanien ilmoitusten mukaan warmaan oli yhä etelämässä. Mielellään olisi Kolumbus itse näitä tiedustuksia jatkanut, mutta nykyinen tila ei sitä sallinut. Yksi hänen laiwoistaan oli joutunut haaksi-rikkoon; toinen — Pinta — oli jo Kubassa hänestä eronnut, etsiäkseen omin päinsä tuota kaiwattua kultamaata, ja niin oli hänellä enää käytettävänään ainoastaan huonoin laiwa. Tällä oli hänen nyt matkustaminen takaisin Espanjaan. Otettuaan laiwaan näytteitä maan tuotteista ja muutamia alkuasukkaitakin, sanoi siis Kolumbus jäähywäiset sinne jääneille maamiehilleen ja lähti kun lähtikin paluu-matkalle. Hispaniolan wesillä kohtasi häntä Pinta, joka tällä aikaa Indiaanien kanssa harjoitetulla waihtokaupalla oli koonnut suuren joukon kulta-jywäsiä ja jonka kuljettaja, Pinzon, puolusti wiipymystään sillä että hän muka myrskyisen ilman tähden oli jäänyt eksyksiin toisista laiwoista. Mutta nyt purjehtiwat molemmat laiwat jälleen yhdessä kotiin päin. Alussa kulkiwat he warsin hywää wauhtia. Kymmenentenä päiwänä nousi kuitenkin kowa myrsky, niin että noiden molempain alusten perikatoa jo peljättiin. Kolumbus kirjoitti hätä hätää tärkeimmät matkawaiheensa ja löytönsä wahwalle nahka-paperille, kääri tämän waha kankaan sisään osoitti ulkokirjoituksella kääryn menewäksi Espanjan kuninkaalle, pisti sen sitten pieneen tynnyriin ja wiskasi tynnyrin mereen. Mutta rajuilma taukosikin, taiwas selkeni ja Kolumbus woi laskea laiwansa rannalle Santa Maria nimiseen saareen, joka on Azorien saaristoa. Täällä tahtoi Portugalin kuninkaan käskynhaltia saarella panna löytöretkeilijän kiinni, sillä hän oli jo ennen saanut semmoisen käskyn kuninkaaltansa. Se oli alkunäytös kaikkiin niihin wainoomisiin joita Kolumbus myöhemmin sai kärsiä. Käskynhaltia ei kuitenkaan saanut hankettansa toimeen, ja retkeläiset purjehtiwat saaresta pois. Wielä kerran saivat laiwat kestää ankaran myrskyn; mutta wiimein — maaliskuun 15 p:nä 1493, oltuaan matkallaan 7 kuukautta 11 päiwää — onnistui, monet waiheet elettyänsä, rohkeiden retkeläisten päästä Palos-satamaan, josta he oliwat lähteneetkin. Sinne oli kokoontunut tuhansittain ihmisiä, jotka sanomattomalla riemulla terwehtiwat tulijoita. Oli, näet, jo luulta että nämä aikoja sitten olisiwat meren pohjassa. Juhlallisessa saattokulussa käwi Kolumbus wäki-neen kirkkoon kiittämään Jumalaa pelastuksesta. Nopeaan lewisi sanoma hänen takaisin-tulostaan; ja kun Kolumbus riensi Barcelonaan kertomaan

kuninkaalle ja kuningattarelle matkansa menestyksestä, kohdeltiin häntä kaikkialla kuin ruhtinasta. Hänen lähestyessään kuningasparin waltastuinta, nousivat Ferdinand ja Isabella seisomaan kiittääkseen tuota rohkeaa miestä.

Sitten matkusti Kolumbus vielä koko kolme kertaa tuohon "Uuteen maailmaan", jota hän yhä wain luuli wanhaksi Indiaksi Aasiassa. Hänen palkkansa suuresta työstä oli kuitenkin wallan-pitäjäin kiittämättömyys: Kolmannelta matkaltaan palasi hän jopa kahleisinkin kiedottuna kuni mikäkin pahantekijä. — Wuonna 1506 kuoli Kristofer Kolumbus wäsyneenä elämään, Espanjassa; ja nuo kahleet, joita hän kerran oli kantanut laskettiin hänen kanssansa, kuten hän itse oli halunnut, hautaan, merkiksi siitä, että paha on maailman palkka. Jälkimaailma on kuitenkin osoittanut suurempaa oikeutta häntä kohtaan ja lukenut hänet mainioimpien miesten joukkoon, jotka teoillansa owat saawuttaneet kuolemattoman kunnian. Tänä vuonna on umpeensa 400 vuotta kulunut siitä, kuin Kolumbus löysi tuon uuden maan-osan; ja tämän tapauksen muistoa wietetään kaikkialla siwistyneessä maailmassa suurilla juhlallisuuksilla.

Kolumbuksen löytämä maanosa sai sittemmin nykyisen nimityksensä erään toisen retkeilijän mukaan, joka matkusti löytäjän wiimeisinä vuosina ja tuli huomaamaan ettei se ollutkaan mikään India, waan ihan uusi, suuri mannermaa. Tämän retkeilijän nimi oli, näet, Amerigo Vespucci; ja hänen etunimestään tehtiin uuden maailman nimi: **Amerika**.

Swom. last trig. 2

